

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародна економіка»

**НА ТЕМУ: «СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ
МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗІ
ВИНОГРАДАРСТВА ТА ВИНОРОБСТВА ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ»**

Виконавець:
студент 4 курсу ФМЕ, 4 гр.
Мушка Дмитро Сергійович _____
/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н, доцент
Воронова Олена Вікторівна _____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність кваліфікаційної роботи. Виноградарство і виноробство є однією із стратегічних галузей Одеського регіону, яка забезпечує виробництво і споживання винограду і винопродукції, значні надходження в державний бюджет.

Для успішного розвитку виноградарсько-виноробної галузі в Одеському регіоні є сприятливі ґрунтово – кліматичні умови і достатня забезпеченість трудовими та іншими ресурсами. Але, в останні роки у зв'язку з посиленням конкуренції на міжнародному ринку аграрним підприємствам стає все складніше виробляти конкурентоспроможну продукцію і успішно її реалізувати.

Проблеми міжнародної конкуренції і конкурентоспроможності досліджувались у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, серед яких: Антонюк Л.Л., Акулич О.В., Гохберг О.Ю., Должанський І.З., Кузьмін О.Є., Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М., Портер М. та ін. Питання розвитку і ефективного функціонування галузей агропромислового комплексу, в тому числі і виноградарсько-виноробного підкомплексу досліджували Авідзба А.М., Бузні А.Г., Домарецький В.А., Єрмаков О.Ю., Спектор Я.С., Фуркевич В.О., Червен І.І. тощо.

Проте питання, пов'язані з забезпеченням належної міжнародної конкурентоспроможності винограду і продуктів його переробки на регіональному рівні, вимагають більш детального опрацювання.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних і методологічних основ і прикладних аспектів удосконалення міжнародної конкурентоспроможності продукції та підприємств виноградарсько-виноробної галузі Одеського регіону.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні **завдання**:

- Визначити сутність та особливості міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства
- Дослідити чинники, що впливають на конкурентоспроможність підприємств галузі виноградарства та виноробства
- Встановити методи аналізу міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства регіону
- Проаналізувати стан виноробної та виноградарської галузі Одеського регіону
- Визначити проблеми міжнародної конкурентоспроможності виноробної галузі Одеського регіону
- Оцінити рівень міжнародної конкурентоспроможності підприємств виноробної галузі Одеського регіону
- Розробити напрямки удосконалення міжнародної конкурентоспроможності підприємств галузі виноградарства та виноробства Одеського регіону

Об'єктом дослідження є міжнародна конкурентоспроможність галузі виноградарства та виноробства Одеського регіону.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів удосконалення міжнародної конкурентоспроможності продукції та підприємств виноградарсько-виноробної галузі.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою кваліфікаційної роботи виступають положення теорії міжнародної економіки, наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених у сфері дослідження міжнародної конкурентоспроможності галузі. При написанні роботи використано метод теоретичного узагальнення, системного аналізу та синтезу, порівняльного аналізу, групування та класифікації, структурний метод, статистичні та математичні методи, матричний. Робота здійснена з використанням офісного пакету MS Office - Microsoft Excel.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України; матеріали Держкомстату України; Міністерства економіки України; Одеської обласної ради; періодичні видання; матеріали зарубіжних та вітчизняних конференцій; монографії та наукові публікації зарубіжних і вітчизняних учених-економістів; інформація мережі Інтернет; результати власних досліджень автора.

Публікації та апробація результатів дослідження. Пропозиції автора щодо вирішення ряду проблем в аспекті удосконалення міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства Одеського регіону з використанням досвіду європейських країн використано при підготовці рекомендацій студентської науково-практичної конференції факультету міжнародної економіки «Минуле, сучасне, майбутнє». За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано статтю: «Стан та перспективи удосконалення міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства Одеського регіону».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (49 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 82 сторінки. Основний зміст викладено на 72 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 6 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства**» розглянуто сутність та особливості міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства, описано чинники, що впливають на конкурентоспроможність підприємств галузі виноградарства та виноробства, визначено методи аналізу міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства регіону.

У другому розділі «**Аналіз міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства Одеського регіону**» проведено

аналіз стану та чинників, що впливають на виноробну та виноградарську галузь Одеського регіону, проаналізовано проблеми міжнародної конкурентоспроможності виноробної галузі Одеського регіону, проведено оцінку рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємств виноробної галузі Одеського регіону.

У третьому розділі **«Напрямки удосконалення міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства Одеського регіону»** запропоновано впровадження моделі локального кластеру для підвищення міжнародної конкурентоспроможності виноробної галузі Одеського регіону, описано проект вирішення основних проблем, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність галузі виноградарства та виноградарства Одеського регіону, запропоновано стратегію виходу Одеської області на ринки країн Європейського Співтовариства.

ВИСНОВКИ

В першому розділі було визначено теоретичні аспекти міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноградарства. Розглянуто різні трактування та погляди науковців на термін «міжнародна конкурентоспроможність галузі». Встановлено, що міжнародну конкурентоспроможність галузі можна визначити як властивість суб'єктів мезорівневої конкуренції (галузей, видів економічної діяльності, кластерів), що характеризується ступенем реального чи потенційного задоволення ними конкретної потреби порівняно із аналогічними суб'єктами конкуренції.

Доведено, що конкурентоспроможність галузі є відображенням характеру галузевої конкуренції на національному та міжнародному ринках; є складовою багаторівневої економічної категорії «конкурентоспроможність» поряд із конкурентоспроможністю товару, підприємства, регіону, національної економіки; набуває сенсу лише за умови наявності на ринку конкуруючих суб'єктів (в умовах відкритої економіки та сприятливого інвестиційного клімату). Відповідно до цього, визначено низку сутнісних характеристик та принципів міжнародної конкурентоспроможності галузі.

В розділі також встановлено, що особливість міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства полягає в тому, що виноградарсько-виноробне виробництво складається з виробничо-технологічних, сільськогосподарських і промислових циклів, а заводи по переробці первинного виноробства знаходяться у межах тільки тих угідь, де вирощується виробництво цієї сировини.

На основі узагальнення праць учених запропоновано класифікацію детермінант конкурентоспроможності галузі.

Вивчивши публікації, присвячені оцінюванню міжнародної конкурентоспроможності галузі, зроблено висновок про відсутність єдиного підходу до вирішення цього питання, доведено доцільність використання методики комплексної оцінки міжнародної конкурентоспроможності галузі.

В другому розділі проведено аналіз міжнародної конкурентоспроможності підприємств виноробної галузі Одеського регіону. Визначено, що виноробство успішно розвивається на території Одеського регіону та має великий потенціал. Однак аналіз стану виноградарства Одеського регіону, дав можливість визначити ряд основних проблем, що гальмують розвиток галузі та впливають на її міжнародну конкурентоспроможність.

Доведено, що Одеська область є лідером у зборі врожаю серед інших регіонів України, а також є лідером і за переробкою виноматеріалів.

Аналізуючи чинники, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність виноробної галузі Одеського регіону, умовно розподілено їх на дві групи: технологічні і організаційно-економічні і визначено їх роль.

Встановлено, що інтеграція України до Світової організації торгівлі, незбалансована державна політика у цій сфері призвели до неспроможності виноградарських та виноробних підприємств ефективно працювати у жорсткому конкурентному середовищі, що призвело до стійкого скорочення площі виноградників та зростання імпорту виноробної продукції.

В якості проблем, що істотно вплинули на одеських виробників визначено скорочення експорту виноробної продукції внаслідок в повномасштабного вторгнення Росії в Україну, що вплинули на обсяги виробництва, транспортну логістику; закриття російського ринку та відсутність державної програми підтримки просування українського вина на альтернативні експортні ринки; неспівмірність витрат на акцизні марки для столових вин; встановлення немотивованих обмежень для виноробів, що не дозволяє в повній мірі впроваджувати останні світові тенденції.

У розділі також зроблено висновок, що інновації є основним джерелом як внутрішньогалузевої так і міжнародної конкуренції. Ті підприємства, які впроваджують інновації займають лідерські позиції на ринку, поліпшують свої фінансові показники та можуть конкурувати не тільки з виробниками своєї країни, а й з виробниками іноземних країн.

Для визначення конкурентоспроможності Одеського регіону було проаналізовано 10 виноробних підприємств Одеської області. Встановлено, що ступінь інтенсивності міжнародної конкуренції у виноробній промисловості Одеського регіону є низькою і свідчить про те, що лідери ринку, закріпившись на своїх позиціях на внутрішньому ринку, майже не зважають на діяльність конкурентів на ринках інших країн. Однак, проведений аналіз показав, що підприємства, які впроваджують інновації у свою діяльність, є найбільш конкурентоспроможними.

В третьому розділі виявлено шляхи підвищення ефективності міжнародної конкурентоспроможності виноробної галузі Одеського регіону.

Запропоновано впровадження моделі локального кластеру для підвищення міжнародної конкурентоспроможності виноробної галузі Одеського регіону.

Доведено, що сутність регіонального виноробного кластера полягає в кооперації зусиль споріднених підприємств, фінансових, дослідницьких, навчальних, торгових структур та державних установ для спільного виробництва продукції, яка відповідає світовим стандартам.

В розділі визначено основні характеристики винного кластера та необхідні умови його функціонування. Для цього було виділено етапи створення та розвитку на рівні області даного територіального об'єднання.

Представлено Організаційну структуру винного кластеру. Виокремлено функції можливих учасників кластеру.

При розробці кластерної моделі винного виробництва враховано цикл виноградарсько-виноробного виробництва, модель перспективного розвитку виробництва та головні чинники формування винного кластера Одеського регіону.

Встановлено, що основними перевагами кластерної форми організації є вдале використання регіональних особливостей, об'єднання різних форм власності, розширення діяльності на міжнародних винних ринках та створення спільних підприємств, відкриття нових робочих місць.

Запропоновано три принципи розвитку винного кластера в Одеській області, які полягають у наступному: орієнтація на конкретний економічний результат; орієнтація на виробництво винної продукції; орієнтація на малий та середній бізнес.

На підставі проведеного аналізу запропоновано проект вирішення основних проблем, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність галузі виноробства та виноградарства Одеського регіону.

Для підвищення конкурентного потенціалу галузі також запропонована схема переробки відходів виноробства на біопаливо, схема використання вичавки, що є відходом після переробки винограду на вино, в якості вторсировинної продукції.

Доведено, що одним з пріоритетних завдань виноробства Одеської області є вихід на ринки країн Європейського Союзу, запропонована стратегія виходу виноробної продукції на ринки Польської Республіки, Чеської Республіки та Королівства Швеції.

АНОТАЦІЯ

Мушка Д.С. «Стан та перспективи удосконалення міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства Одеського регіону».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародна економіка». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2022 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є міжнародна конкурентоспроможність галузі виноградарства та виноробства Одеського регіону.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства. Встановлена сутність та особливості міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства. Визначенні чинники, що впливають на стан конкурентоспроможності підприємств виноробної галузі та методи аналізу міжнародної конкурентоспроможності підприємств виноградарської та виноробної галузі.

Проаналізовано міжнародну конкурентоспроможність галузі виноградарства та виноробства Одеського регіону та чинники, що на неї впливають. Оцінено рівень конкурентоспроможності підприємств виноробної галузі Одеського регіону.

Запропоновано напрямки удосконалення міжнародної конкурентоспроможності галузі виноградарства та виноробства Одеського регіону.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність, виноробна галузь, стан розвитку, Одеський регіон.

ANNOTATION

Mushka D.S. "Status and prospects of improving the international competitiveness of viticulture and winemaking in the Odessa region."

Qualification work for a bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" in the educational program "International Economics". - Odessa National Economic University. - Odesa, 2022

The bachelor's thesis consists of three sections. The object of the study is the international competitiveness of viticulture and winemaking in the Odessa region.

The paper considers the theoretical aspects of international competitiveness of winemaking and viticulture. The essence and features of international competitiveness of winemaking and viticulture are established. Factors influencing

the state of competitiveness of wine enterprises and methods of analysis of international competitiveness of wine and wine enterprises have been identified.

The international competitiveness of viticulture and winemaking in the Odessa region and the factors influencing it are analyzed. The level of competitiveness of the enterprises of the wine industry of the Odessa region is estimated.

The directions of improvement of the international competitiveness of the branch of viticulture and winemaking of the Odessa region are offered.

Key words: international competitiveness, wine industry, state of development, Odessa region.